

תשובה מהרב הגאון
מוה"ר ר' יצחק הלוי מאנדל
שליט"א
מו"ץ במאנראו

בעמח"ם "חקר הלכה" על יו"ד

בענין סילוף
דעת רבינו זי"ע
בענין תיקון עירובין באמריקא

ערש"ק פרשת זכור תש"ם

בס"ד

למע"כ תלמידיי החשובים והמופלגים שיחיו החונים
בשכונת בארא פארק יצ"ו

שלו' לכם ולכל הנלוים אליכם, יתברכו בשובע שמחות
ורבת הצלחות.

על דבר שאלתכם כמה שפירסמו לאחרונה במכתבי
עתים בשם מרן רבינו הקדוש רשכבה"ג בעל דברי יואל זצוק"ל
שהוא הי' מתנגד לעשיית העירוב בברוקלין.

(א) הנה איחרתי קצת מפני שרציתי להתחקות אחר מקור
מחצב הדברים, היות זה אומר בכה וזה אומר בכה, ואחר בירור
כל הדברים הנאמרים והנכתבים בזה, ולאחר חקירות ודרישות
לעמוד על שורש הדברים, ראיתי שיש כאן סילוף גדול מאוד
כמה שמשתמשים בשמו של מרן רבינו הגדול זצוק"ל נגד
העירוב בשכונת בארא פארק, על כן ראיתי מן הנכון להבהיר
הדברים והשומע ישמע וקושטא קאי.

(ב) דהנה אמת נכון הדבר לפי עדות הדברים הנאמרים
בשמו אשר ראויים לסמוך עליהם יוצא, שלא רצה ליתן הסכמתו
(לא לו ששאלו ממנו ליתן הסכמתו) לעשות עירוב על כל
מאנהעמין או כל ברוקלין. ומאידך ידוע גם, שדעתו לא הי' נוחה
לעשות עירוב על איזה רחובות בלבד (ולא לכל השכונה), זולת
לצורך גדול, כגון יו"ט סוכות שחל בשבת. וכן מסר לי ג"כ איש

מהימן מהמקורבים של מרן ז"ל שלא הי' דעתו נוחה לעשות עירוב על איזה רחובות בלכר כנ"ל. אבל גם ע"ד העירוב במאנהעטין וברוקלין (גם לפי דכריהם של הני שראויים לסמוך עליהם) לא ביקש מהם או משום אדם לפרסם בשמו שהוא מכת האוסרין, וכפי עדות הגה"צ הרי"ד מאסקאוויטש משאין זצ"ל, שפירסם ברבים עוד בשנת תשמ"ז בחיי מרן ז"ל שאמר לו מרן ז"ל שאינו מעכב עליו רק שהוא אינו מתערב בענין זה - וכבר ידוע דרכו בקודש, שלא רצה ליתן הסכמתו לכמה דברים שביקשו ממנו הסכמה, מפני שלא רצה שיהי' אחריות הדבר עליו, אבל מ"מ גם לא עיכב ולא התנגד להדבר וכן לא רצה ליתן הסכמתו לשום ספר חדש כידוע, והוא ג"כ מפני טעם זה, אבל מ"מ לא התנגד להדפסתו.

ג) ויותר מזה מבואר בתשו' דב"י יו"ד סימן ק"ה אות א' דמיירי שם לגבי ענין חמור הנוגע לאיסור א"א (להתיר א"א ע"י עדות ערכאות שבזמנינו - אשר לפי דעתו אין זה מספיק להתיר איסור א"א), דכתב שם דע"כ מעולם לא רצה להזדקק להתיר א"א ע"י עדות ערכאות, אלא שאם כתבו לרבנים אחרים והתירו, לא הייתי מתערב בדבר ולא אמרתי לא איסור ולא היתר עכ"ל עיי"ש.

ד) ובפרט מה שרצו להוסיף עוד נופך על שמו של מרן ז"ל ולתלות בו בוקי סרוקי שדעתו הי' לאסור לעשות עירוב כתיקונו, מפני שיש לחשוש על מכשולות, או בכשרות העירוב או מפני פריצות וכדו', הגה הדבר מבואר מפורש להיפך בתשו'

דברי יואל למרן ז"ל בכמה מקומות - עיין תשו' דב"י או"ח סימן יו"ד אות י"א שכתב לענין שער באשה, דכזמנינו מחמת גודל הפריצות והרהורי עכירה הי' מהראוי לגזור לאסור בברכה וכד"ת משום שער באשה אף נגד הבתולות שדרכם להיות מגולה, אך ודאי שאין לנו לגזור גזירות מדעתינו מה שלא אסרו חז"ל, עכ"ל"ק. ועיי"ע בתשו' דב"י יו"ד סי' מ"ד שכתב חז"ל תמיהני שחשד אותי שח"ו אני גוזר גזירות, ומי אנכי לגזור גזירות בישראל, עכ"ל"ק.

ה) ועיין ג"כ תשו' דב"י יו"ד סימן ע"ו או"ז שהביא נמי משמיה דהריב"ש ז"ל סימן קכ"ה שכ' הריב"ש ז"ל על מילתא שהי' מסתבר לגזור עליו חז"ל, שאין לנו לגזור מעצמינו יותר ממה שגזרו חכמים ואפי' כשאינן בני תורה וכו' עיי"ש. ועיין עוד מש"כ מרן ז"ל בתשו' דב"י או"ח סימן ט"ז בנידון גזירת פתיחת החניות בשב"ק אשר לפי הנראה הוא ענין חמור מאוד כגזירת שמד, וע"כ לפי דעת השואל הי' בכלל יהרג ואל יעבור. אבל מרן ז"ל כיון דלא הי' ברירא ליה שהנידון דמיא לגמרי לנידון גזירת שמד, על כן לא רצה לא לאסור ולא להתיר, והביא דברי חז"ל שכתב קמ"ה ע"כ דאמרי' שם אמור לחכמה אחותי את, אם ברור לך כאחותך שהיא אסורה אמור, ואם לאו אל תאמר עיי"ש.

ו) וראוי להביא כאן עוד מש"כ מרן ז"ל בתשו' דב"י יו"ד סימן מ"ט בענין אם נכון לפרסם אזהרה (על דבר שיש בו חששות) היכא שאין בידינו לתקן - וול"ק, דאדרכה מהרפסת מכתבים מרובים יש לחוש עוד לקלקול ח"ו עיי"ש. וה"נ כנ"ד אין

לך מכשול גדול מזה שמפרסים לפני ההמון שאינם יודעים להבחין שדעת מרן ז"ל לגזור ולאסור גם המותר רק מטעם חששות וכדו' ויבואו אח"כ כל המון העם (אשר נוחים להם בהעידוב ואינם רוצים לקבל על עצמם גזירות חדשות) לדון מזה ולומר גם על שאר דברים שדעת מרן ז"ל הי' באמת לאסרם באיסור חמור מדין התורה, שג"כ אלו אינם רק גזירות חדשות משום חששות וכדו'. וכן שמעתי מהרבה בני תורה מתלמידי רבינו זצוק"ל שדעתם ג"כ כנ"ל.

(ז) והנה הך מילתא הנ"ל, שכ' מרן ז"ל בשם הריב"ש ז"ל סימן קכ"ה שאין לגזור מעצמינו יותר ממה שגזרו חכמים כנ"ל. באמת כללא פסיקא הוא בדברי הפוסקים בכמה מקומות, דאין לגזור גזירות מדעתינו, וכמו"כ כתב הריב"ש ז"ל גם בסימן רע"א עיי"ש. וכ"כ הה"מ בפ"ה מהל' חמץ ומצה ה"ז, והרב"י והד"מ או"ח סימן תס"ב, והפר"ח או"ח סימן תס"א (ד"ה עוד כתב) ובסימן תרנ"א, ובפר"ח יו"ד סימן פ"ד ס"ק י"ז עיי"ש. ועיין ג"כ בדברי הרא"ש ז"ל שבת שכ' ז"ל תמהני האיך יוכלו הגאונים לחדש גזירות עיי"ש. וכעיי"ז כתב הרא"ש ז"ל נדה פ"י סימן ג' דאין לנו לגזור גזירות מדעתינו מה שלא נמצא בהש"ס, ואם אדם חשוב מרוב ענוותנותו ופרישתו אינו רוצה לסמוך על עצמו לעשות מעשה, ינהג מדת פרישתו לעצמו, אבל לא ניתן ליכתב בספר להורות בו לדורות הבאים וכו' עיי"ש. ועיין ג"כ שד"ח מערכת גימ"ל אות י"א ובפאה"ש שם סימן ד' מש"כ להעיר על דברי תשו' ב"ש עיי"ש.

ח) ואע"פ שאלו המערערים נראה דכונתם לשמים, ודעתם לגדור כדי שלא יפרצו בחומת השבת ובחומת הצניעות וכדו', ובודאי שכונתם טובה ורצויה מאוד. אבל אין זה רק דעת עצמם, וכל אחד רשאי לומר דעתו, אבל אין לזה ענין עם דעת מרן ז"ל, כל שלא נמצא כתוב מפורש כן, ולא אמר מרן ז"ל הדברים או הטעמים הללו לשום אדם לפרסמם בשמו, וענין זה לתלות דעת עצמם על מרן ז"ל, זה גופא סילוף כמובן. וכבר ידוע מש"כ מרן ז"ל בהקדמתו לס' עה"ג ועה"ת שלא להאמין מה שאומרים בשמו בחוצות וברחובות אלא למה שהוא כתב בעצמו.

ט) מה גם, שכל הטעמים הנאמרים שיש לחשוש שיהיו מכשולות בהעירוב, אם לא שיהי' בעיר מי שהוא הבר-סמכות-עליונה שהכל (או עכ"פ רובם ככולם) קיבלו אותו עליהם, וגם החששות בחומת הצניעות וכדו', הנה כל זה שייך גם בעיר אנטווערפן ועיה"ק ירושלים ובני ברק ומאנסי וקרית יואל. ואפי"ה אין פוצה פה.

י) ובפרט דלפי דברת רבים וכן שלימים שרוצים בהעירוב כדי להציל את עצמם ממכשול של איסור הוצאה (ובתוכם חולים וזקנים), ואומרים בפה מלא שלפי המצב שהי' קודם שנעשה העירוב הי' בודאי מכשולים רבים ועצומים, ועכשיו ע"י שנעשה העירוב אודו לי', א"כ מהיכי תיתי להם לאסור הדבר, משום חשש דילמא יצמחו מזה אח"כ מכשולים, הלא כלל גדול הוא דאין ספק מוציא מידי ודאי. ובפרט אם לפי הנראה לפנינו

העירוב נעשה כתיקונו בדבר המתקיים. ועכ"פ אחר העיון בכל מענותיהם של המערערים נגד העירוב, וכל מעמיהם שנתנו בזה, אין בהן כנותן טעם מספיק כלל, ובשגם שכבר נתכאר לעיל מדברי הפוסקים שאין לנו לגזור גזירות מרעתינו.

יא) ואע"פ שהצליחו בסילופם, להשיג גם איזה חתימות של רבנים גדולים וחשובים, אבל כבר העיד הנסיון בזה שכבר אירע כך בעבר כמה וכמה פעמים. ודכירנא לפני כמה שנים כשנתחדש המכונה של בדיקת סת"ם כדי להציל הרבים מהמכשולות של ספרי תורה פסולים ממעיות חסרות ויתירות, ה' אז ג"כ איזה מערערים ועשו שערוריה גדולה, והרעישו תכל ומלאה שראוי לגזור שאסור להשתמש עם המכונה כלל וכלל, וגם הדפיסו ופירסמו מכתבי איסור במכ"ע מידי שבוע בשבוע בדיוק כמו שעושין עכשיו. וסילפו הדברים לפני איזה רבנים שיהיו עי"ז מכשולות עצומים וחששות גדולות, ותלו ג"כ בוקי סרוקי כמרן רבינו הגדול ז"ל ועלתה בידם שגם איזה רבנים חשובים חתמו על האיסור שלהם. אבל רבים וכן שלמים התירו הדבר, כי אין לגזור גזירות מרעתינו מה שאין לו מקור בש"ע ובפרט במקום שיש בו להציל ממכשולות. ופוק חזו מה עלתה בסופו של דבר עם כל השערוריה שלהם של האוסרים, שהכל עלה כתוהו ובוהו וכמעט אין זכר לאיסורם ודברי תורה חיים וקיימים וכן אירע עוד כנ"ל כבר כמה פעמים.

יב) ובפרט מה שהעיון לאחרונה שהדפיסו דברים שהי' נדפסים בירחון המאור בשם דעת גדול אחד, ועכשיו הוסיפו

ופירסמו שמרן ז"ל הוא בעל הדברים. הנה כל מי שבקי קצת בלישניה ובספרי מרן ז"ל יראה בעליל שאין זה מדרך לשונו של מרן ז"ל, לא לשונו בכתב ולא לשונו בע"פ ולא מדרכי הגיון שלו. והמשב"ק אשר תלי"ת עדיין חיים וקיימים עמנו לאויט"א ג"כ מעידים שדברים אלו לא יצאו לא מפיו ולא מפי כתבו. וגם לפי שיטתם אשאלה מהם מענה, ממנ"פ אם מרן ז"ל בשעתו לא רצה לפרסם הדברים בשמו ושהוא בעל הדברים (יהי' הטעם מה שיהי') מהיכי תיתי להעזי לפרסם ולגלות מה שהוא רצה שלא לגלות, ונראה בעליל עד כמה גברה אצלם מדת הניצחון, והעולה על כולנה שלא חלי ולא הרגישו דהנה כתוב שם בפירוש רק, שאינו נכון לערב כל העיר וכו' וא"כ הרי מבואר דדוקא כל העיר אינו נכון לערב, אבל שכונה אחת אמנם נכון לערב, וכל זה לפי שיטתם אבל האמת היא כנ"ל. ובפרט מש"כ שם חידוש להביא ראיה לדבריו מהגמ' דעירובין ממה דאמרי' שם בחששא דשמא יעלה הים שרמון וכו' הנה הדברים לעצמם כמו שבאו שם אינם מכוונים כלל, וכמו שיראה המעיין הישר. ובודאי דלא יצאו ממרן ז"ל וכנ"ל.

(ג) ועכ"פ מה שרוצים לדמות מילתא למילתא לאמר, דכמו שלא רצה ליתן הסכמתו לעשות עירוב על כל מאנהעטין או כל ברוקלין כמו"כ אין לעשות עירוב שנעשה כתיקונו על שכונה יהודית בלבד ושעומדת בפיקוח רבנים ומבהקים שנושאים באחריותו, אין זאת אלא ענין של חילוף דברים, וכן שמעתי מכמה רבנים מובהקים (הנמנים בין תלמידיו הנאמנים

של מרן ז"ל) שיש בזה סילוף גדול, כי לא הי' אז הגידון והמדובר כלל לעשות עירוב בשכונה יהודית שרוכם שומרי תומ"צ.

יד) ומה שהביאו מרב אחד שהעיד שהוא שאל הסכמת מרן ז"ל לעשות עירוב לשכונה שלו, אבל הרי תברא בצדו, שהרי מפורש בדבריו שהי' המדובר אצלו לעשות עירוב רק לאיזה רחובות בשכונתו הסמוך לביה"ח, אבל לא הי' המדובר אז לערב את כל השכונה של בארא פארק בצוה"פ כתיקונו ושיהי' נעשה ע"י רבנים המפקחים הנושאים באחריות. וא"כ לא הוסיפו בזה כלום דכבר ידוע דעתו של מרן ז"ל שלא הי' ניח"ל לאיזה רחובות בלבד (חוץ לצורך גדול), מחמת דיש בזה כמה מכשולים גלויים. אבל אדרבה לפי עדות כמה בנ"א, שכשנשאל בסוף ימיו בענין עשיית עירוב מהודר על כל שכונת וומב"ג, וגם יהי' נעשה בחזק ובאופן של קיימא בחומי ברזל חזקים, ושתהי' נעשית תחת פיקוח וועד של רבנים שישאו באחריותו, הסכים לזה וכירך בהצלחה, וגם צוה לאחד הגבאים שיחי' שיתנו הסכום של חמש מאות דאלער. וכן לפי עדות הגאון המובהק צ"ת האדמו"ר מפאפא זצ"ל הרי הסכים מרן ז"ל לעשות עירוב לשכונת וומב"ג אם יהי' הוא נושא באחריותו.

טו) היוצא לנו מזה, דכל מה שמרעישים המערערים קבל עולם ומלואה נגד העירוב בשכונת בארא פארק על שם מרן רבינו הגדול זצוק"ל, בהניחם זאת ליסוד מוסד בפירסומם במכתבי עתים באופן שיהי' ידינו רמה כאילו זה דבר ברור ואין לפקפק בו, להוי ידוע שאחר החקירה והכירור ע"י כל מי שיש לו

עינים לראות ואין בטבעו להיות נמשך אחר כל מה שמפרסמים ברעש גדול במכ"ע ובחוצות ובשווקים, יראה שהדבר נבנה על יסוד רעוע ולא יהני להמסלפים סילופייהו. וכן שמעתי עוד מכמה רבנים מובהקים בהוראה. ועל כן היטיבו אשר דיברו בזה הרבנים המובהקים עמודי ההוראה ה"ה הגאון הגדול מהר"י ראטה שליט"א אבד"ק קארלסבורג והגאון הגדול אבד"ק אדווארי שליט"א שמסתבר שדעת מרן ז"ל להתיר לעשות העירוב, ודבריהם נכונים מאוד, וא"צ לאסהודי דידי וגם אינם צריכים חיזוק, כי כן מפורש בתשו' מרן ז"ל בדב"י כנ"ל שאין לגזור גזירות מדעתינו. וכל המוני אהב"י הסומכים על הרבנים הגאונים הנ"ל בכל השאלות החמורות, כש"כ וק"ו שכדאי הם לסמוך עליהם בנידון זה אפי' שלא בשעת הדחק, ובאמת א"צ לפרסם דברי הנ"ל, כי ממילא לא יועילו כלום לאלו הרוצים בהסילוף, ואילו להרבים היודעים האמת ומבחינים בדברים ואינם נמשכים אחרי המכ"ע כסומא כארובה, הם יודעים בעצמם מה לעשות וקושטא קאי וא"צ עוד להאריך.

וה' שנותיכם יאריך והחזה"ח מאדוה"ש

מנאי הדו"ש הק' יצחק הלוי מאנדל

דומ"ץ במאנראו נ"י. בעמח"ס "חקר הלכה" על יו"ד